

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

תוכן עניינים

- א. שבועת הדיינים אף היא בלשונה נאמרה אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו ... אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד 2.....
- ב. ואם אמר הריני נשבע העומדין שם אומרים זה לזה סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו' 3.....
- ג. וכשמשיבין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד 4.....
- ד. אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה 5.....
- א. ויודוי מעשר 5.....
- ב. קריאת שמע 7.....
- ג. ותפלה 9.....
- ד. וברכת המזון 11.....
- ה. ושבועת העדות 12.....
- ו. ושבועת הפיקדון 13.....
- ז. אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא חמורות זו כריתות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן 13.....
- ח. וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה 16.....
- ט. התם שיש בידם למחות ולא מיחו 18.....
- י. אמר רב כפירת טענה שתי כסף 19.....
- יא. טענו חמין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב 21.....
- יב. ליטרא זהב יש לי בידך אין לי בידי אלא ליטרא כסף פטור ... כולה מתני' שזה וליטרא זהב שאני 22.....

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

דף לט.

א. שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו ... אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד

שבועת הדיינין משביעין אותו בכל לשון¹ שהוא מבין כדי שיבין מה שהוא אומר וישים יראת ה' נגד פניו ולא ישבע. ואעפ"י שנהגו בכל בתי דינין שבישראל להשביע בלשון הקודש אפילו שבועת היסת, מ"מ צריך להודיע את הנשבע שיכיר לשון השבועה².

ויאיימו עליו קודם שישביעוהו ואומרים לו הוי יודע שכל העולם נודעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא (שמות כ פסוק ז) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, ובכל עבירות שבתורה נאמר בהן (שם לד פסוק ז) ונקמה³ וכאן נאמר (שם כ פסוק ז) לא ונקמה.

וכל העבירות שבתורה נפרעין ממנו לברדו⁴, וכאן ממנו וממשפחתו⁵ שנאמר (קהלת ה פסוק ה) אל תתן את פיך לחטא את בשרך, ואין בשרו אלא

¹ שו"כ ונו"כ חו"מ פז ב

² ז"ל הטור [סעיף כ"ז] כתב הרמב"ם [פ"א משבועות ה"ד], הורו רבותינו שאין משביעין אלא בלשון הקודש, ואין ראוי לסמוך על הוראה זו, ואעפ"י שנהגו בכל בתי דינין שבישראל להשביע בלשון הקודש אפילו שבועת היסת, מ"מ צריך להודיע את הנשבע שיכיר לשון השבועה, עכ"ל. ור"ל במה שכתב ומ"מ כו', כאילו אמר ואפילו לדברי רבותינו דס"ל דנשבעין בלשון הקודש מ"מ בעינן שיפרש לו ג"כ ענין השבועה אח"כ. סמ"ע שם נד

³ ונקמה לא ינקמה, ופירשו [שבועות ל"ט ע"א] ונקמה לשבים לא ינקמה לשאינן שבים, ובשבועה [שם כ' ז'] לא כתוב ונקמה כלל. סמ"ע שם נה

⁴ פירוש, אותו עונש הבא על החוטא אינו בא על משפחתו [אבל עונש קל ממנו בא על משפחתו גם בשאר עבירות, כמו שכתוב [ויקרא כ' ה'] ושמתי את פני באיש ההוא ובמשפחתו]. סמ"ע שם נו

⁵ הטור [סעיף כ"ח] כתב וממשפחתו שמחפין עליו, והוא מלשון הגמרא [שבועות ל"ט ע"א]. ואפשר מדכתב "שמחפין" בשי"ן ולא כתב "המחפין" בה"א, ס"ל להמחבר שהוא נתינת מעם דלכך נענשין ג"כ משפחתו משום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

קרובו שנאמר (ישעיה נח פסוק ז) ומבשרך לא תתעלם ומבשרך אל תתעלם, ולא עוד אלא שגורם ליפרע משונאיהם של ישראל שכל ישראל ערבים זה לזה.⁶

וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים או שלשה דורות וכאן נפרעין ממנו מיד, שנאמר (זכריה ה פסוק ד) הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנוב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. והוצאתיה לאלתר משמע, ובאה אל בית הגנוב זה הגנוב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו, ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו, ולא עוד אלא אפילו דברים שאין אש ומים מכלין אותן, שבועת שקר מכלה אותן שנאמר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו.

אם אמר איני נשבע פוטרינן אותו מיד, או מוציאין אותו חוץ לבית דין, או מסלקים אותו מאותו ענין לענין אחר, כדי שלא יחזור בו, שכיון שאמר איני נשבע ונסתלק⁷, אינו יכול לחזור ולישבע, ונותן מה שטוענו חבירו.

ג. ואם אמר הריני נשבע העומדין שם אומרים זה לזה סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו'

אם אומר הריני⁸ נשבע וחבירו עומד ותובע ואינו מוכן להתפש עמו באופן שלא יגרום שהשבועה תצא מפיו של זה על ידו⁹, העומדים שם אומרים זה

דמסתמא מחפין עליו, ולא שהוא תנאי שאינן נענשין אלא דוקא המחפין, משום הכי השמיטו המחבר. סמ"ע שם נו

⁶ גמרא [שם] אמרו דגם בשאר ענינים ערבים זה לזה, מיהו הני מילי בשיש בידו למחות, וכאן אפילו אין בידו למחות, ויליף לה מדכתיב [הושע ד' ב'] אלה וכחש בו וכתוב [שם שם ג'] על כן תאכל הארץ. סמ"ע שם נח
⁷ שמסלקין אותו מלפניהם ויצא, או אינו יכול לחזור בו ולומר אשבע אלא צריך לשלם, כן הוא דעת רש"י [שבועות ל"ט ע"א ד"ה פוטרינן] ותוס' [שם ד"ה אם] והרא"ש [שם פ"ו סי' ג']. והר"ן [שם י"ח ע"ב מדפי הרי"ף] כתב דלרש"י אפילו לא יצא חוץ לב"ד אלא נסתלקו מאותו ענין, הוה ליה כאילו יצא ואינו יכול לחזור בו. ונ"ל שכן היא ג"כ דעת הרמב"ם, ולא כב"י [בסמ"ק כ"ב סעיף ה' – ו' וכאן סעיף כ"ט] שכתב דהרמב"ם [פ"א משבועות ה"ז] ס"ל כר"ת [בתוס' שבועות ל"ט ע"א ד"ה אם בשם ספר הישר ח"י סי' תר"ס] דכתב דאין ג"מ ביצא חוץ לב"ד, וע"ש. סמ"ע שם ס, אורים נב

⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁹ סמ"ע שם סא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

לזה (במדבר טז פסוק כו) סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, ששניהם נקראו רשעים התובע כמו הנתבע דכתיב (שמות כב פסוק י) שבעת ה' תהיה בין שניהם, כלומר עונש השבועה חלה על שניהם ששניהם נענשים בה, הנתבע אם נשבע לשקר, והתובע מפני שלא דקדק למסור ממונו ביד איש נאמן וגרם לבא לידי חילול השם¹⁰, וכל שכן אם הנשבע נשבע באמת שיש עונש השבועה על התובע המשביעו חנם, והנשבע יש עליו חומר שבועה שהוצרך לישבע.

ואם חייבו ב"ד¹¹ את האדם להשבע שבועה והוא יודע אשר פיו דבר שוא, אסור לקבל עליו לאמר אנכי אשבע למען הפחד חבירו, אעפ"י שאין בלבבו להשבע, וע"ז נאמר (שמות כג פסוק א) לא תשא שמע שוא ויש בכללו לא תקבל לשבוע שוא¹²,

וכמו כן המסבב להשביע חבירו חנם עונשו גדול, ואמרו רבותינו כי זה האיש נקרא גנב שגונב את דעת הבריות ועליו נאמר (זכריה שם) ובאזה אל בית הגנב, ומי שיודע שאם ישבע אז יחשדהו בני אדם על שבועתו יש לו להמנע ולחשוך עצמו מהשבועה לכבוד שמים גם כי האמת אתו.

ג. וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו

משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד

ואומרים לו¹³ לא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתינו ועל דעת ב"ד¹⁴.

ואם נראה לדיין שיש¹⁵ בו צד רמאות יש לו לפרש בשבועתו כל צד רמאות שיש לחשוב בלבו. וכן יש לדיין רשות להשביע בנקיטת חפץ במקום שאינו

¹⁰ והיכא דראה התובע שהוא מוכן ומזומן לישבע על שקר ומחל לו השבועה ואחר כך מצא עדים וראהו שחייב לו המנה, ודאי ברור דצריך לשלם לו ולא אמרינן שכבר מחל לו, דלא מחל לו אלא השבועה שראה וידע שישבע לשקר והיה העונש על המשביעו לכן מחל לו השבועה, אבל ממון נמור כיון שנתברר שחייב לו ודאי דלא מחל לו. שוב ראיתי בהגהת אשר"י ספ"ק הגזול קמא שכתב בן להדיא עיין שם והנאני. שושנת יעקב שם

¹¹ בן כתוב בשערי תשובה לרבינו יונה ז"ל [שער ג' אות מ"ה] מובא בתרוה"כ כאן.

¹² וכן אמרו חז"ל במכילתין [יתרו] ותרנום לא תשא שמע שוא לא תקבל,

¹³ שו"ע ונו"כ שם

¹⁴ כ"כ ג"כ הרמב"ם [פי"א משבועות הי"ח] והמור [סעיף ל'], אבל בבביתא [שבועות ל"ט ע"א] כתוב במקום על דעתינו על דעת המקום. בסמ"ע שם סב

¹⁵ רמ" שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

צריך, וכן לאיים עוד בדברים אחרים¹⁶, כגון במטה של מתים ובגדי תכריכים לעורר לו שסוף אדם למות ולמה ישבע לשוא נפשו¹⁷, אם יראה לו שיש צורך בדבר¹⁸.

ד. אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה

כבר התבאר במסכת סוטה דף לב. שכשמשיב¹⁹ הכהן את השוטה משביעה בלשון שהיא מכרת, ומודיעה בלשונה שלא גרם לה אלא קינוי וסתירה שקנא לה בעלה ונסתרה ואומר לה בלשון שהיא מכרת (במדבר ה פסוק יט – כב) אם לא שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ וְאִם לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ הַנָּקִי מִמֵּי הַמַּאֲרָרִים הָאֵלֶּה. וְאַתָּה כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁ וְכִי נָטַמְתָּ וַיִּתֶּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׂכָבְתּוֹ מִבְּלַעְדֵּי אִישׁ. יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עֲמֹךְ בְּתַת ה' אֶת יָרְכֶךָ נִפְלֶת וְאֶת בִּטְנְךָ צָבָה. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמַּאֲרָרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָךְ לְצַבּוֹת בֶּטֶן וְלִנְפֹל יָרֶךְ. וְהָיָה אוֹמֶרֶת אָמֵן אָמֵן בְּלִשׁוֹן שֶׁהָיָה מְכַרְתָּ.

א. וידוי מעשר

נאמר בפרשת כי תבוא (דברים כו פסוק יב – טו) כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לְלוֹי לֶגֶר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ וּשְׂבָעוּ. וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי לֶגֶר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה כָּכָל מִצְוַתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא

¹⁶ בדרישה [סעיף כ"ד] כתבתי דאיתא בויקרא רבה בפרשת ונפש כי תחטא [פרשה ו' פיסקא ג'] כו' ע"ש וב"י [מחודש ז'] הביאו, דיש מביאים לפני הנשבעים מטה של מתים ונודות נפוחים ומכבין הנרות, ע"ש בדרישה שכתבתי טעם למה באים ענינים הללו לאיים. סמ"ע שם סה

¹⁷ אורים נד. ועיין בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סי' ע"ג ומסיק וכתב, והנה מעידני שזה קרוב שלשים שנה שאני יושב על כסא הוראה, וכל ימי גדלתי בין חכמים גדולים ומעולם לא שמעתי ולא ראיתי איזמים כאלו וכיוצא בהם, ובכעין זה הוה לא ראינו ראייה. ומכל שכן לפי מה שנהגו בזמנינו שתיקנו המלכיות נוסח השבועה בכל אלות הברית אשר השומע תצילנה אזניו, אין לנו להוסיף (כלום) [כלים] הנ"ל, דלא עדיפי משבועת סוטה החמורה דסגי לה באלות המפורשות כו'. ומכל שכן מה שאמר התובע להשכיב הנתבע על המטה ולפרוס איצטלא דמיתנא, זה לא נמצא בשום מקום, והוא דבר שאי אפשר שישבע בשכיבה שהרי שבועה מעומד, ובפרט דאסור לישב בבית הכנסת אפילו אם ארון הקודש פתוח מכל שכן לשכב ומכל שכן אם מנקימים לו ס"ת בידו, על כן ישתקע הדבר ולא ניתן להאמר, עכ"ד ע"ש.

¹⁸ הר"ן כתב פרק שבועת הדיינים [שבועות י"ח ע"א מדפי הרי"ף] דת"ח אינו צריך איום כל כך. סמ"ע שם סו
¹⁹ רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הלכה ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

עברתי ממצותיך ולא שכחתי. לא אכלתי באני מפנו ולא בערתי מפנו
בטמא ולא נתתי מפנו למת שמעתי בקול יְקוֹק אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוִּיתָנִי. הִשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֶדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת
הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתִּינוּ אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדָבָשׁ.

נתחייבנו בזה להתוודות לפני ה' אחר שנבער מן הבית את בתרומה
ותרומת מעשר²⁰, מעשר ראשון, מעשר שני, מעשר עני, ולקט שכחה ופאה,
נטע רבעי, חלה, ובכורים בשנה הרביעית והשביעית לשמיטה²¹. ונקרא
בלשון חז"ל "וידוי מעשר"²². ונפסקו ברמב"ם²³ ובטור ובשו"ע²⁴.

בוידוי מעשרות הוא מתודה ואומר את שבה עצמו שעשה כדיון²⁵, ולא עבר
על מצות ה'²⁶, שרצון ה' שבשעת ביעור המעשרות בפועל, שנבער אותם גם
בדיבור – בוידוי לפניו שקיימנו את מעשה הביעור²⁷. ואינו צריך להתוודות
בוידוי זה על עוונות²⁸.

²⁰ ראה לקמן.

²¹ משנה במע"ש פ"ה מ"ו, רמב"ם מע"ש ונטע רבעי פ"א ח"א, מוש"ע יו"ד שלא קמ. – וכמבואר בפרשת ראה
(דברים יד כח-כט) "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך", "ובא
הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך ה' אלקיך
בכל מעשה ידך אשר תעשה". ופירש רש"י שם שלמדה התורה שמי שהשקה את מעשרותיו של השנה
ראשונה והשניה לשמיטה, שיבערם מן הבית בשנה השלישית.

²² ספרי שם שנאמר בו "לפני ה' אלקיך, זה וידוי מעשר". ונקרא בשם זה גם במשנה במע"ש פ"ה מ"י ועוד וכן
בתוספתא ובגמ' בכמה מקומות, ובמשנה מע"ש שם פ"ה מט"ו וסוטה מז ע"א נקרא "הודיית המעשר".
ובמלבי"ם שם נאמר שוידוי היינו דברים הנאמרים בלחש לפני ה'. ראה לקמן.

²³ בפ"א מהלכות מעשר שני.

²⁴ סימן שלא מסעיף קמ עד סוף הסימן. ומ"מ אין חיוב לחזור אחר פירות כדי לקיים מצוה זו ואין בזה אפילו
מדת חסידות – דרך אמונה פ"א מהל' מעשר שני סקכו'. ועי"ש בסק"ל שאף המקומות בחו"ל שנוהג בהם דין
תרומות ומעשרות לא נוהג בהם דין ביעור. ועי"ש בדרך אמונה סק"נ שאף נשים חייבות במצוה זו אף שהיא
מצות עשה שהזמן גרמא, כיון שמצוה זו היא פרט בהלכות תרומות ומעשרות.

²⁵ כמו שכתוב שצריך לומר (דברים שם) "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי". – תוס' יומא לו ע"א ד"ה ומעשר
עני ותוס' ר"ד וריטב"א שם.

²⁶ סוטה לב ע"ב אדם אומר שבחו כו' ורש"י ד"ה שבחו.

²⁷ סהמ"צ לרמב"ם שם.

²⁸ ואעפ"כ נקרא וידוי כיון שכל מי שמודה [לפני ה'] במה שעשה, בין כשעשה טוב ובין כשעשה רע, נקרא וידוי
– הון עשיר מע"ש פ"ה מ"י, וכע"ז במלבי"ם עה"ת שם, ועי"ש בפירוש שכתב שם לדברי הספרי, – הובא לעיל.
ועי' כפתור ופרח פרק מ"ב שכתב "והוידוי הוא דרך תפלה כו".

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

י"א שמברכים על הוידוי את ברכת המצות²⁹, ונסתפק האדר"ת³⁰ אם מברכים "אשר קידשנו במצותיו וציונו על וידוי" או שצ"ל "וציונו להתודות"³¹. וי"א שאין מברכים כלל על מצות וידוי³².

וידוי מעשר נאמר בכל לשון שהוא מבין שנאמר ואמרתי לפני יה' אלהיך בכל לשון שאתה אומר³³.

ב. קריאת שמע

במצות קריאת³⁴ שמע שנצטוינו לקרות פעמיים בכל יום בבוקר ובערב, יכול לקרותה בכל לשון, כלומר בכל שפה שמדוברת באותה מדינה³⁵, והוא שמבין הלשון, שנאמר (דברים ו פסוק ד) שְ�מַע שִׁמַע בכל לשון שאתה שומע, אבל למצוה מן המובחר הוא דוקא בלשון הקודש.

ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק באותיותיו כמו בלשון הקודש.

²⁹ השקפה לברכה לרי"צ הלוי ה"א בשם נתיבות עולם על הסמ"ק.

³⁰ אחרית השנים להאדר"ת סוף פ"ה בשם ר"מ הכהן.

³¹ במשפט כהן (סי' נו) מצדד שיש לברך "על וידוי", עוד כתב שצריך לברך ברכת שהחיינו על מצות וידוי, שהרי היא באה מזמן לזמן.

³² השקפה לברכה שם, אחרית השנים שם.

³³ בספרי תבוא פסקא שג, ונלמד בגמרא להלן ממה שנאמר "ואמרת לפני יה' אלקיך", ולומדים גזרה-שוה "אמירה אמירה" מפרשת סוטה שנאמרת בכל לשון. ונפסק ברמב"ם הל' מע"ש פ"א ה"ה, טוש"ע שלא קמו, [וקצ"ע שברמב"ם שם נאמר שנלמד ממש"כ "ואמרת וגו'" – בכל לשון שאתה אומר, ודלא כלימור המובא בגמרא] ודווקא בלשון שהוא מבין תוס' שם א ד"ה אלו, מאירי שם, וז"ל תוס' שם "אבל בן מדי אינו אומר בלשון פרסי כשאינו מבין. ועי' השקפה לברכה סי' ט שדייק כן מלשון רש"י ושר"ל שגם בלשון הקודש אינו יוצא אם אינו מבין.

³⁴ שו"ע ונו"ב או"ח סב ב ומ"ב ג

³⁵ דנ"ל בפשיטות דאותן דברים הנאמרים בכל לשון הוא דוקא אם אנשי אותו המדינה מדברים כך, אבל אם אנשי המדינה אינם יכולין לדבר זה הלשון ורק הוא ועוד איזה אנשים יחידים יודעים זה הלשון זה לא נחשב לשון כלל למדינה זו שאינה מכרת בזו הלשון, דבשלמא לשה"ק הוא לשון מצד העצם משא"כ שאר לשון איננו כ"א מצד הסכם המדינה וכיון שאין אנשי המדינה זו מכירים בלשון זה לא נקרא לשון כלל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

יש שכתב³⁶, כי גם בקריאת שמע אם הוא מבין לשון הקודש אינו יוצא כשקורא בשאר לשון. ויש שהסתפק בזה³⁷, משום שיש דרשא מפורשת שקריאת שמע נאמרת בכל לשון מהנאמר 'שמע' בכל לשון שאתה שומע.

בימינו אף מצד הדין יש ליזהר שלא לקרותה בשפה אחרת, כי אם בלשון הקודש כי יש כמה וכמה תיבות שאין אנו יודעים איך להעתיקם היטב, כגון תיבת וְשִׁנְתָּם יש בו כמה ביאורים אחד לשון לימוד ואחד לשון חידוד³⁸. וכן כמה וכמה תיבות שבק"ש שאין אנו יודעין היטב ביאורו על לשון אחר, כגון תיבת אֵת ותיבת לְטַפֹּת ותיבת צִיצֵת³⁹ וכדומה⁴⁰, אבל כשאנו קוראין שמע בלשה"ק אפילו אם אינו מבין⁴¹ הלשון יצא⁴².

³⁶ אבן האזל הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה י עיין שם שהוכיח כן מדברי הראב"ד שכשקורא בשאר לשון אינו צריך לדקדק כל כך כמו שמדקדק כשקורא בלשון הקודש. והקשה האבן האזל דא"כ בלשון הקודש גם לא ידקדק ויצא ידי חובה מדין שאר לשון. ותירץ דכשמבין לשון הקודש אינו יוצא בשאר לשון, והא דאמרינן 'שמע בכל לשון שאתה שומע' היינו רק אם אינו מבין לשון הקודש ויכול לקרוא רק בלשון אחרת דאז יכול לקרוא באותה לשון.

³⁷ שפת אמת כאן

³⁸ כמו שאמרו חז"ל שיהו ד"ת מהורדין בפיך שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו. מ"ב שם
³⁹ כי יש בה שני פירושים, יש שפירשו לשון מציין היינו לשון הבטח, ויש שפירשו לשון ציצת נובל היינו לשון יוצא וכולם מהבגד, ומי יכול לעשות גורל כיצד לתרגם עיין חלי' רע"א מגילה יז.

⁴⁰ כגון שם הויה אין אנו יודעים להעתיקו כראוי, שכן יש מעתיקים אותו שהוא ניצחי, ויש מעתיקים אותו כל יכול, ואין שום העתקה להיה הוה ויהיה, שזהו עצם שם הויה, עיין ערוה"ש שם ד ועל פי המתרגמים שזה שם הויה לשם אלוקים. וכן התיבות 'ותרה אף ה' בהעתקה שניהם לשון בעם, ובלשון הקודש הבדל גדול ביניהם. ולא זו בלבד אלא גם אם יתרגם מילה למשמעות שאינה מדויקת הרי זה כאילו חיסר תיבה מקריאת שמע, כמש"כ רע"א מגילה יז. ופשוט שכמו שבקורא קריאת שמע בלשון הקודש וחסר תיבה אחת או קרא למפרע, לא יצא אפילו אם לא שינה ממשמעות הפסוק בכללותו, הוא הדין בקורא בלשון לע"ז, צריך שלא יחסר תיבה ולא יקרא למפרע, וכמו שכתב הרמב"ם 'זהו שיאמר אותה כמו שתקנו חז"ל ובערוך השלח שם סיים לפיכך בזמן הזה אסור לקרות קריאת שמע ותפילה וכל הברכות רק בלשון הקודש, וכן הורו גאוני עולם זה בערך שמונים שנה וכן עיקר לדינא.

⁴¹ דזה אינו מצוי שבן ישראל לא ידע ביאור הפסוק ראשון שבק"ש שהכונה בו לעיכובא. מ"ב שם
⁴² ובסברת החילוק בין לשון הקודש שיוצא אף שאינו מבין הלשון, שלשון הקודש היא לשון מצד עצמה, משא"כ שאר לשונות אין הם לשונות מצד עצמם, ואין להם תורת לשון רק באותה המדינה שמדברים כך מצד הסכמת בני המדינה להבין אחד את השני באופן כזה, ולא בשאר מקומות, כמש"כ בביאור הלכה שם ד"ה יכול ועיין ח"י ר' שמואל נדרים א ז שהוסיף שהחויב לומר 'שמע' והוא אמר שמע בשפת לשון הקודש, אמר את מה שכתוב בתורה, וכיון שזהו חיובו ובוה הוא יוצא ידי חובה, אין צורך שיבין את מה שהוא אומר. לא כן כאשר הוא אומר קריאת שמע בשאר לשונות, שאין הוא יוצא ידי חובתו בגלל שאמר את מה שכתוב בתורה, שהרי בתורה הפרשה נאמרה בלשון הקודש, אלא מצד דין בכל לשון שאתה שומע שאפשר לקרוא על ידי תרגום הפרשה, בזה הוא צריך להבין את מה שמתרגם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

המקור חיים⁴³ הנהיג, כי גר שאינו יכול להבין ולקרוא אפילו מילה אחת בלשון הקודש, שיקרא קריאת שמע בלשון אחר, משום שפשוט הוא שעדיף לשון אחר מלקרוא מילה במילה כשאין לו בה שום מובן וחיבור.

ג. ותפלה

יכול להתפלל⁴⁴ בכל לשון שירצה כשמבין את אותה השפה, כשמתפלל בצבור⁴⁵, ומצוה מן המובחר הוא דוקא⁴⁶ בלשון הקודש⁴⁷ ויוצא בה⁴⁸ אפילו אם אינו מבינה⁴⁹. אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקודש, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בשאר לשונות והיחיד צריך למלאך מליין לקבל תפלתו, אבל צבור א"צ למליין⁵⁰, שנאמר (איוב לו פסוק ה) הֵן אֵל פֶּבֶר וְלֹא יִמָּאֵס.

ומכל מקום⁵¹ גם כאשר מתפללים בלשון לע"ז, ההיתר הוא רק כשמתפלל את סדר התפילה המקובל, אלא שאומרו בלשון לע"ז, אך לסדר נוסח חדש בלועזית אסור, ולכן בעלי תשובה או עולים חדשים שבנתיים יודעים רק את השפה הזרה, יתפללו מתרגום שנכתב על ידי שומרי תורה ומצוות.

⁴³ סעיף ב

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם קא ד

⁴⁵ עיין בתשובת ח"ס או"ח סי' פ"ד ופ"ו שהאריך בכמה ראיות דמה שהתירו להתפלל בכל לשון היינו דוקא באקראי אבל לקבוע בקביעה תמידית ולהעמיד ש"ץ ולהשכיח לה"ק לגמרי זה א"א בשום אופן עי"ש ועוד מחמת כמה וכמה טעמים נכוחים האריכו כל גאוני הזמן בספר דברי הברית והסכימו שאיסור גמור הוא לעשות כן ולאפוקי מכתות חדשות שנתפרצו מהוין למדינה בזה והעתיקו את כל נוסח התפלה ללשון העמים ועבירה גוררת עבירה שדלנו הברכה של קבוצ' גליות וברכת ולירושלים עירך וכשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים כן רוצים להשכיח לשה"ק מישראל פן ינאלו בזכות שלא שינו את לשונם הקדוש ברוך הוא ישמרנו מדיעות אפיקורסות כאלו

⁴⁶ כתב הרע"א ברכות דף יג ע"א, ובמגילה דף יז ע"א. שהדבר פשוט כי מי שמבין לשון הקודש, אינו יוצא ידי חובת תפילה כשמתפלל בלשון אחרת, אולם בביאור הלכה ד"ה יכול, שכתב כי מוטב להתפלל בלשון שמבין אם אינו מבין לשון הקודש. ומשמע שאם הוא מבין לשון הקודש גם כן יוצא בכל לשון, רק שעדיף להתפלל בלשון הקודש.

⁴⁷ מ"ב שם יג

⁴⁸ אולם אם רוצה משום הכונה להתפלל בלע"ז עדיף מפי כשאינו מבין לשה"ק כמבואר להלן משו"ע הרב ובה"ל ד"ה יכול

⁴⁹ מ"ב יד

⁵⁰ שהקב"ה בעצמו מקבל תפילתם. מ"ב שם טו

⁵¹ אנרות משה או"ח חלק ד סימן ע אות ד. וכן הוא משמיה דהגר"ש אלישיב בספר ישא יוסף או"ח חלק ב סימן ל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

והנשים שנהגו להתפלל בלע"ז תפלת י"ח שהן חייבות בהן כאנשים, יש שלמדו עליהן זכות לומר⁵² שלא מנעו ליחיד להתפלל בשאר לשונות אלא כששואל צרכיו, כגון שמתפלל על החולה⁵³ או על שום צער שיש לו בביתו, אבל תפלה הקבוע לצבור אפילו יחיד יכול לאומרה בכל לשון⁵⁴, ויש שלמדו עליהן זכות אחר לומר⁵⁵ שלא מנעו להיחיד מלהתפלל בשאר לשונות אלא מלשון ארמי בלבד שהוא מגונה בעיני מלאכי השרת⁵⁶, ואינם נזקקין לו⁵⁷, אבל מכירין ויודעים בכל הלשונות, אפילו מחשבות לבו של אדם.

וכל זה ללמוד זכות על הנשים שחייבות בתפלה למה מתפללות בלע"ז ואינן לומדות את התפלה בלשון הקודש עם פירוש המלות. אבל עם הארץ שאינו מבין בלשון הקודש אף ע"פ שיוכל להתפלל בלשון הקודש, מוטב שיתפלל בלשון שמבין אפילו ביחיד כדי שיכוין לבו⁵⁸, ממה שיתפלל בלשון הקודש בלא כוונת הלב, שתפלה בלא כוונה אינה כלום. אך אם אינו מתפלל בכונה יתפלל בלשון הקודש.

ובימינו יש שכתבו שאין להתפלל בלשון לע"ז כלל, כיון שאין מי שיודע בפתרון לשון הקודש על בוריו, והמיקל לעצמו לומר שיוצא בלשון לעז גוערין בו בנזיפה⁵⁹.

אמנם כשאנו יודע כלל לקרוא לשון הקודש, ואין לו אלא סידור בלשון לע"ז, כתב בכף החיים⁶⁰ שכדי לא לבטל מצוות תפילה מותר לו להתפלל בלשון לע"ז⁶¹, ולכן עד

⁵² כדעת י"א מובא במחבר שם

⁵³ ר"ל שלא בפניו אבל בפניו של חולה מותר בכל לשון דהקב"ה מצוי שם. מ"ב שם טז

⁵⁴ דכיון שהתפילה קבועה לצבור הקדוש ברוך הוא בעצמו פונה אליה אפילו שלא בזמן שהצבור מתפללין. מ"ב שם יז

⁵⁵ כדעת הי"א השני במחבר שם.

⁵⁶ מ"ב שם יח

⁵⁷ ובצבור מותר אף לשון ארמי. ובוזה אתי שפיר מה דאומרים יקום פורקן וברוך שמיא בצבור וכדומה [פמ"ג]. ולפ"ז אם מתפלל בביתו אין יכול לאמר שום יקום פורקן. וכן מוכח באור זרוע הגדול בהלכות שבת סי' נ. מ"ב שם יט

⁵⁸ שו"ע הרב שם ה, ומוכח בס"ח סימן תקפ"ח דהיינו דוקא אם הוא י"ש ורצונו בזה הוא רק כדי שיתפלל בכונה, אבל אם אינו בכי האי גוונא יתפלל בלח"ק והטעם כי לה"ק יש לו סגולות רבות מכל לשונות והוא הלשון שהקב"ה מדבר בו עם נביאיו כמו שכתב הרמב"ן בפ' תשא וחז"ל אמרו בלח"ק נברא העולם כדכתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת וגם כשתקנו כנה"ג את נוסח התפלה היו ק"ך זקנים ומהם כמה נביאים והמה נימנו על כל ברכה בתיבותיה ובצירופי אותיותיה בכמה סודות נעלמות ונשגבות וכשאנו אומרים דברים אלו כלשונם של כנה"ג אף שאין אנו יודעין לכיון מ"מ עלתה לנו תפלינו כהוגן כי התיבות בעצמן פועלין קדושתן למעלה משא"כ כשמתפללין בלע"ז. בה"ל שם ד"ה יכול

⁵⁹ יד אפרים על שו"ע שם ועיין ערוך השולחן סב ד אך מהביאור הלכה ושו"ע הרב משמע לא כך שחלא כתבו זאת אלא רק לגבי קריאת שמע בס"י סב הנזכר.

⁶⁰ ס"ק יט

⁶¹ ובהנהגות בית ברוך על החי"א כלל כב סקק"ו כתב דיכול לעשות כן לכתחילה ובקביעות, ואפילו ביחיד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

שילמדו לשון הקודש, יאמר נוסח התפילה בשפה שמכיר⁶² שתירגמו שומרי תורה ומצוה ביותר⁶³.

ד. וברכת המזון

ברכת המזון נאמרת בכל לשון שנאמר (דברים ח פסוק י) וּבִרְכָּתָאֵת ה' אֱלֹהֶיךָ וּגו', בכל לשון שאתה מברך, כי לא חייבך הכתוב אלא שתברך את ה' אלהיך ובכל לשון שאתה מכיר שאתה מברך ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך תוכל לברך. ומצוה מן המובחר דוקא בלשון הקודש⁶⁴.

אבל אם אינו מכיר הלשון אינו יוצא ידי חובתו⁶⁵, ואפילו בלשון הקודש י"א⁶⁶ שאין אני קורא בו וברכת את ה' אלקיך כיון שאינו מבין תיבות הברכה שמוציא מפיו. ואף על פי שיודע למי מברך וכונתו לברך ה' בתיבות אלו, וכ"ש אם לבבו פונה לדברים אחרים בשעת אמירת הברכות אף על פי שמבין לשון הקודש. ויש אומרים⁶⁷ שבלשון הקודש יוצא אדם ידי חובתו אף על פי שאינו מבין הלשון, משא"כ בשאר לשונות. ולכן הנשים ועמי הארץ שאינם מבינים לשון הקודש, י"א שלכתחילה ראוי שיחמירו לברך ברכת המזון בלשון שמבינים ולא בלשון הקודש, וכן אינם יוצאים בשמיעה מהמברך בלשון הקודש בזימון אלא יברכו לעצמן בלשון שמבינים. אך נהגו שמברכים בלשון הקודש למרות שאינם מבינים⁶⁸.

⁶² שכשמתפלל בלשון לע"ז, כתב בשו"ת אנרות משה, או"ח ח"ד סימן ע אות ד שצריך להתפלל דוקא את סדר התפילה המקובל, ולא יסדר בעצמו תפילה כפי שהוא מבין בלשון לע"ז, דאינו יוצא בזה חיוב תפילה כלל, דנוסח התפילה יש לו סדר, שבתחילתו שבח של הקדוש ברוך הוא, ובסוף שבח והודיה להשי"ת על הטובה שהשפיע לו, ובאמצע יבקש מה שצריך בקשה ותחינה, כמפורש ברמב"ם, וליקח נוסח מנכרים, הוא בחשש ע"ז ותיפלות ושינוי לפני המקום

⁶³ אבל לא יתפלל בלשון הקודש, ואחרי כל קטע לפרש בפה ביאור התפילה בלע"ז כדי שיכין יותר, פשוט דחשיב הפסק, ואסור לעשות כן במקום שאסור להפסיק, ואפילו באמצע פסוקי דזמרה אסור. ואם עשה כן באמצע שמונה עשרה צריך לחזור ולהתפלל. אנרות משה או"ח ח"ג סימן ח. אולם האחרונים שו"ת אז נדברו (ח"י סימן כ), וכן כתבו בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סימן כו) ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן ע) כיון שיוצא יד"ח בכל לשון א"כ ע"י התרגום חשיב שכופל תפילתו פעמיים שיוצא יד"ח. ובהנהגת יד אפרים כתב, שיכול להתפלל בלשון הקודש, ולאחר מכן יכול לחזור ולהתפלל בלשון לע"ז, כדת הנשים שמתפללות עם הציבור וחזרות וקוראות לעצמן הפירוש המודפס בלשון לע"ז.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם קפה א ומ"ב שם א

⁶⁵ מ"ב שם א

⁶⁶ מובא בשו"ע הרב שם, ושונה מתפילה וק"ש

⁶⁷ כך נראה שנקט בביאור הלכה סי' סב ב ד"ה יכול

⁶⁸ יד אפרים, ובערוך השולחן כאן סעיף ז הביא דברי הגר"ז בשו"ע הרב וכתב ומאד תמוה דכיון שיודע למי מברך שפיר קרינו בו וברכת את ד' אלקיך כלומר שנותן שבח והודיה להאל יתברך והרי חסרון כוונה אינו מעכב גם בק"ש רק בפסוק שמע ישראל ועוד אם נאמר כן נמצא אלפים מישראל אין יוצאין ידי חובתן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

וכדי לא ליכנס לספיקות⁶⁹, החיוב על כל איש ואשה ללמוד פירוש הברכות בלשון הקודש, באופן שיבין על כל פנים עיקרי הברכה שם ומלכות וענין הברכה בפתירה ובחתימה⁷⁰.

וכל זה בברכת המזון אבל בשאר ברכות בין ברכת הנהנין בין ברכת המצות, ואפילו קידוש לשבת שהוא מן התורה, יש אומרים שיוצא ידי חובתו בכל לשון אפילו אינו מבין וכן בהלל.

אך העיקר להלכה שכל הברכות הן כברכת המזון לענין זה שאינו יוצא ידי חובתו כשאינו מבין הלשון⁷¹, שכל מה שתקנו חכמים תקנו כעין של תורה וכמו שבברכת המזון אין אני קורא בו וברכת את ה' כשאינו מבין תיבות הברכה או שלבבו פונה לדברים אחרים ה"ה בשאר ברכות לא יצא ידי חובת הברכה.

ה. ושבועת העדות

עדים שידעו עדות ממוין⁷², שאחד חייב כסף לחברו, וכשדרש מהם התובע שיבואו ויעידו לטובתו בבית הדין, נשבעו לו שאינם יודעים לו עדות, הרי הם חייבים קרבן "עולה ויורד", שנאמר (ויקרא ה פסוק א – יא) וְנָפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם לֹא יִגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. וְהָיָה כִּי יֵאָשֶׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְהֵבִיִּא אֶת אֲשָׁמוֹ לִיקָנוֹק עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן הַצֵּאֵן בְּשֶׁבַע וָגו', וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ יְדֵי שָׁה וְהֵבִיִּא אֶת אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָּנֵי יוֹנָה וָגו' וְאִם לֹא תִשְׁגֵּי יָדוֹ לְשְׁתֵּי תָרִים אוֹ לְשְׁנֵי בָּנֵי יוֹנָה וְהֵבִיִּא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירֵת הָאֶפֶק סֶלֶת.

בבב"מ"ז וחלילה לומר כן ועוד כיון דלדעת רש"י והב"ה"ג והרי"ף והרמב"ם גם השומע יצא אף כשאינו מבין ואיך נעשה פלוגתא רחוקה לדעת החולקים דאף המברך עצמו לא יצא ולכן העיקר לדינא שיוצא.
⁶⁹ וז"ל העורח"ש שם וכל זה הוא בדיעבד אבל וודאי לכתחלה ועיקר המצוה להבין מה שאומר ומה ששומע בשום לב וכן כשיצא ידי חובתו בשמיעה מאחר צריך השומע לכיון לצאת והמברך יכוין להוציא וזה מעכב גם בדיעבד.

⁷⁰ שו"ע הרב שם

⁷¹ ביאור הלכה שם

⁷² רמב"ם הלכות שבועות פרק ט הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

אין העדים חייבים משום שבועת העדות, עד שישביעם בלשון⁷³ שהם מכירין אותה⁷⁴.

ו. ושבועת הפיקדון

אדם⁷⁵ שחייב לחברו ממון כתוצאה מהלוואה, מפקדון או מגזילה וכדומה והכחיש ונשבע לשקר, ולאחר מכן הודה על כך חייב להביא קרבן אשם הנקרא "אשם גזילות". שנאמר (שם פסוק כא – כו) נֶפֶשׁ כִּי תִחָטָא וּמַעֲלָה מֵעַל בִּיקוּק וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ וְגו', אוּ מִצָּא אֲבֵדָה וְכַחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר עַל אַחַת מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחָטָא בְּהִנָּה. וְהָיָה כִּי יִחָטָא וְאָשָׁם וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה וְגו'. אוּ מִכָּל אֲשֶׁר יִשְׁבַּע עָלָיו לְשֶׁקֶר וְשָׁלַם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמְשָׁתָיו יִסַּף עָלָיו וְגו'. וְאֵת אֲשָׁמוֹ יָבִיא לִיקוּק אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכָּךְ לְאָשָׁם וְגו'. וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה'.

שבועה זו נקראת "שבועת הפקדון" על שם שפתח בה הכתוב (שם פסוק כא) נֶפֶשׁ כִּי תִחָטָא וּמַעֲלָה מֵעַל בִּיקוּק וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן וְגו'.

ז. אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא חמורות זו כריתות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן

כבר התבאר במסכת יומא דף פה: פו. בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, ואין לנו מזבח כפרה⁷⁶, אין שם אלא תשובה, ועצמו של יום הכפורים שמכפר לשבים כמו שהתבאר לעיל דף פה:.. ואף על פי שהתשובה מכפרת

⁷³ והוא מעשרה דברים שנמנו ברמב"ם שם בפרק זה ובהלכה יג הנה למדת שאין העדים חייבין בשבועת העדות אלא ע"פ עשרה דברים ואלו הן: שיתבעם התובע, ושתהיה עדות ממון, ושיהיה ממון הממלטל, ושיתחייב הנתבע לשלם בעדותן לבד אם העידו, ושיכפרו אחר שתבען התובע, ושיכפרו בבית דין, ושתהיה שם שבועה בשם או בכינוי, ושתקדם ידיעת העדות לשבועה, ושייחד עדיו בעת השבועה או בעת התביעה, ושתהיה השבועה בלשון שהן מכירין אותה.

⁷⁴ רמב"ם שם הלכה יב

⁷⁵ רמב"ם שם פרק ז הלכה א

⁷⁶ ואין אנו יכולים להביא עולה על עשה ומלקות על ל"ת וחטאת על השגגות וכו' ועיין שערי תשובה לרבינו יונה שער ד אות ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

על הכל⁷⁷, ועצמו של יום הכפורים מכפר, יש עבירות שהן מתכפרים לשעתן ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאחר זמן.

כיצד – עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זו משם⁷⁸ עד שמוחלין לו, ובאלו נאמר שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם וגו'. וכן אם הרחרר בעבירה ומיד נתחרט⁷⁹.

עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה, תשובה תולה⁸⁰ ויום הכפורים מכפר⁸¹ ובאלו נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם⁸².

⁷⁷ רמב"ם שם הלכה ג, ד

⁷⁸ ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא לו, א): עולה מכפרת על מי שעבר על מצות עשה אחרי התשובה, כי אמנם נתכפר עונו בתשובה, אך העולה תוסיף על כפרתו, ויוסיף להתרצות בה את השם יתברך. שערי תשובה לרבינו יונה שער ד אות ו

⁷⁹ ועתה שאין לנו קרבן בעונותינו אם חטא אדם בהרהור הלב או שעבר על מ"ע יקרא פרשת העולה אשר בתחלת ספר ויקרא ובתחלת סדר צו את אהרן כי בקריאת פרשת הקרבן יהיה לנו במקום הקרבת הקרבן כדאמרו כל העוסק בפ' עולה כאילו הקריב עולה בפ' חטאת כאילו הקריב חטאת בפ' אשם כאילו הקריב אשם. לשון ספר חרדים מצות התשובה פרק א. והוא משערי תשובה שם אות ח

⁸⁰ ואע"ג דאמרינן בגמ' שתשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל ל"ת וא"כ איך קאמר דצריך תשובה ויוה"כ לל"ת, כבר תירצו התוספות בשבועות פ"ק (דף י"ב: ד"ה לא זו) דמכפרת דמתניתין אינה מחילה גמורה אלא שמקילין לו מן הדין. לח"מ שם ג

⁸¹ וידאג לעונו ויכסוף ויחכה מתי יבא יום הכפורים לכפר עליו למען יתרצה אל השם יתברך, כי רצונו חיי הנפש והגוף וחיי כל נוצר, כמו שנאמר (תהלים ל, ו): "חיים ברצונו". ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה ט, א): כל הקובע סעודה בערב יום הכפורים כאילו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם, כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו, ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו, ויגנותיו לעונותיו. שע"ת שם. חרדים שם.

⁸² ע"י תנא דבי אליהו סדר אליהו זוטא פכ"ג דבר אחר יענך ה' ביום צרה, יודע היה דוד שעתיד ביהמ"ק להיות חרב והקרבתו יהיו בטלים בעונותיהן של ישראל והיה דוד מצטער על ישראל במה יהיה כפרה לעונותיהן ואמר הקדוש ברוך הוא לדוד בשעה שהצרות באות על ישראל בעונותיהן יעמדו לפני יחד באגודה אחת ויתודו על עונותיהן לפני ויאמרו לפני סדר סליחה וכו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין הבאין עליו גומריין לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין⁸³, ובאלו נאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם⁸⁴.

ולחגן עליו⁸⁵ מן היסורין ירבה צדקה שנאמר "וצדקה תציל ממות" וישתדל שיעשו אחרים וכן ישתדל במצות גמילות חסדים, לעזור את חבירו בעצתו ובהשתדלותו, וידבר על לב העני נחמות, ויעסוק במצות ביקור חולים וקבורת מתים ותנחומי אבלים, ות"ת כנגד כולם שיעמול בתורה יטרח בה, ותדד שנתו מעיניו עליה, אם היה רגיל לקרוא פרק אחד ביום יקרא שני פרקים, אם היה רגיל לקרוא פרשה אחת יקרא שתי פרשיות ויהיה זה הטורח במקום יסורין.

וכן ישים במקום יסורים צומות ותעניות והורדת דמעות ומניעת נפשו מן התענוגים, ויאנח תמיד במרירות לבו, וישים רבוי המרירות במקום היסורים, ואם תמצא את החוטא תלאה ותקרה אותו צרה ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורים הרבים הראויים לבא עליו⁸⁶.

וכאשר יעבור אדם⁸⁷ על כריתות ועל מיתות בית דין בשוגג, חייב להתודות ולבקש תחנונים על הסליחה, ולהאנח במרירות לב ולדאוג ולפחד, כי אלה מעיקרי הכפרות, ויעסוק תמיד בפרשת חטאת, ויחשב לו כאילו הקריב חטאת, רוצה לומר כי יועיל הרבה בדבר ויתכפר לו מעין כפרת חטאת.

במה דברים אמורים בשלא חילל את השם בשעה שעבר⁸⁸ אבל המחלל את השם אף על פי שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות, אלא תשובה יום

⁸³ וקשה על רבינו למה לא הזכיר כלל מספרת רבנן דבכולהו עבירות סגי מיתה חוץ משלש ונראה לומר דרבינו מפרש דמאי דקאמרי רבנן מיתה ממרקתן בכל עבירות חוץ משלש היינו דלא תכרת הנפש לעולם אלא ביסורין שבאין לה אחר כך יזכה לעוה"ב וכן מה שכתב בהני שלש דמיתה ותשובה ממרקת י"ל דלא תכרת הנפש אלא ביסורין שיבאו לה אחר המות תזכה לעוה"ב. לח"מ שם.

⁸⁴ יש שאלה: והלא כתוב (ויקרא טז, ל): "מכל חטאתכם לפני ה' תטהרו"? והתשובה בזה, כי מה שנאמר "לפני ה' תטהרו" מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקרה ונשובה אל ה' ביום הכפורים. ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת – החיוב נוסף ביום הכפורים, והטהרה אשר בידינו היא התשובה ותיקון המעשים, אבל מה שכתוב (שם): "כי ביום הזה יכפר עליהם לטהר אתכם" שהוא אמור על הטהרה, שהשם יתברך מטהר אותנו מן העון ומכפר עלינו כפרה שלמה ביום הכפורים בלא יסורים, זה נאמר על מצות לא תעשה, אבל על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכפורים תולים ויסורים ממרקים. שע"ת שם יז

⁸⁵ שע"ת שם. הרדים שם

⁸⁶ שע"ת שם.

⁸⁷ שע"ת שם יד

⁸⁸ משמע שאם חילל השם לאחר שעבר מתכפר בלא מיתה וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

הכפורים ויסורין שלשתן תולין ומיתה⁸⁹ מכפרת⁹⁰, שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן.

ותקנתו במקום חילול השם שיקדש את השם שיהיו מעשיו מתוקים וטובים⁹¹, ויאמרו עליו אשרי שזה ילד אשרי שזה גדל, ויאשרוהו כל רואיו ושומעיו ברוך ה' הנקדש בצדקה⁹². עוד תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה⁹³.

ח. וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף כז: כבר התבאר במסכת ר"ה דף כט. – : שכל⁹⁴ שאינו מחוייב בדבר⁹⁵ אינו מוציא אחרים ידי חובתן, אבל אם הוא מחוייב אלא שיצא בהמצוה, יכול להוציא, ואפילו לברך בשביל חברו⁹⁶.

כל הברכות כולן⁹⁷ אף ע"פ שבירך ויצא ידי חובתו מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן, ובלבד שהוא בר חיובא בדבר זה⁹⁸, לפי

⁸⁹ לפי שהמיתה ממרקת כל חטא אשר התשובה מועילה. ואם נהרג והתודה לפני מותו, מעת שנפלה עליו אימת מות יש לו כפרה, ונחשב ההורג כשופך דם נקי וחסיד. שע"ת שם כ

⁹⁰ וא"ת הא לרבנן דפליגי עליה דרבי בפ"ק דשבועות (י"ג) משמע דס"ל דמיתה בלא תשובה מכפרת על כל העבירות חוץ מפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים דצריך מיתה ותשובה וכאן משמע דבחילול השם בעינן ארבעה דברים שהם תשובה ויוה"כ ויסורין למרק ומיתה גומרת וא"כ נראה שהוא דלא כרבנן דלדידהו משמע דכל בריתות ומיתות ב"ד מיתה עם התשובה סגי אפילו חילול השם מדלא חלקו. לח"מ שם

⁹¹ ולכאורה לפי המבואר להלן מהרמב"ם גם הפורש מעבירה מפני הבורא הרי זה מקדש השם והיא תקנה על חילולו, אולם יש לחלק שאם חלל השם בסתר או ברבים בעשיית עבירה להכעיס קידוש השם הוא במידה הפוכה שנמנע מעבירה כנוצר אך אם חילל השם בהנהגתו ולא עבר עבירה א"כ בכך שיאמרו עליו שמעשיו מתוקנים לבד מהני לכפר על מה שחילל.

⁹² הרדים שם ועיי"ש פרק ג שהרחיב בזה.

⁹³ שע"ת שם טז

⁹⁴ שו"ע ונו"כ תקפ"א

⁹⁵ עיין שו"ת מנח"י ח"ד סי' ק"ב כתב עפ"י שו"ת מהר"ם שיק סי' ר"ס שמי שהרופאים הזהירו אותו שלא יתקע בשופר, כי כרוך בכך סכנה לנפשו, אסור לו לתקוע, ואם תוקע אינו מקיים בכך מצוה כלל, ולפי"ז גם השומעים לא יצאו ידי חובתן. ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' ע"ז ובמועדי קודש פ"ח סעי' קכ"א

⁹⁶ מ"ב שם א

⁹⁷ רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה י

⁹⁸ בשם הגרשז"א מובא בשש"כ פרק נ"א סכ"א ועיי"ש בהערה נה. דביו"ט שני של גלויות, אין יכול בן ארץ ישראל לקדש לבן חו"ל, אף אם הלה אינו יודע לקדש בעצמו, משום דאינו מחוייב בדבר. ואף בקידוש היום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וברטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא יצא ידי חובתו⁹⁹, חוץ מברכת ההנייה¹⁰⁰ שאין בה מצוה, שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן.

ברכת¹⁰¹ ההנייה שיש בה מצוה הרי זה מברך לאחרים ואוכלין ושותים אף על פי שאינו אוכל עמהן.

ולפיכך כל אכילה ושתיה שהן חובה על האדם שלא משום הנאתו כגון מצה בליל ראשון של פסח, ובליל א' וב' בסוכות שהוא חייב לאכול כזית פת בסוכה¹⁰², אם אינו יודע לברך יכול אחר שכבר יצא, להוציא ידי חובתו אף מברכת הנהנין שבהן, שהן המוציא, ואפילו אם המברך אינו טועם. ואין צריך לומר ברכת אכילת מצה שהיא מברכות המצות.

וכן בקידוש¹⁰³ בין קידוש הלילה ובין קידוש היום¹⁰⁴, יכול אדם לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל עמהם¹⁰⁵, ואין בזה משום קידוש שלא במקום

שהקידוש הוא רק ברכת בורא פרי הגפן, ובן ארץ ישראל טועם מן היין אינו יכול להוציא, כיון שאין ניכר שמברך לשם קידוש היום, אלא לשם ברכת הנהנין.

⁹⁹ שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות שאף מי שאינו מחויב בדבר מפני שכבר יצא ידי חובתו יכול לברך למי שעדיין לא יצא ואינו יודע לברך לעצמו כגון לקדש קידוש היום לנשים ועמי הארץ לפי שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא יצא ידי חובתו עדיין משא"כ בברכות הנהנין שאף שהן חובה על הנהנה מכל מקום בידו שלא ליהנות ושלל לברך לפיכך אין אחר שאין נהנה נקרא מחויב בדבר הברכה זו שזה צריך לברך על מה שחפץ ליהנות. שו"ע הרב קסז כגו מ"ב שם צב ¹⁰⁰ וברכת המזון אינה כברכת הנהנין ומן התורה יכול להוציא חבירו אף על פי שלא אכל כלל כיון שחבירו כבר אכל וחייב לברך וכל ישראל ערבים זה בזה, אלא מפני שאומר שקר במה שאומר שאכלנו והוא לא אכל הצריכוהו חכמים שיאכל כזית מתחלה. ואם לאו אינו מוציא ואם אכל מכזית מוציא אף את מי ששבע. ועיין במ"א שמסתפק דלפ"ז אם הם רק שנים דבלא"ה אינם מזמנים אפשר דיכול להוציא חבירו שאינו יודע לברך אפילו אם לא אכל כלל ומצדד להחמיר וכ"כ בא"ר דמדרבנן בכל גווני אין אחד מוציא חבירו בבהמ"ז אא"כ הוא ג"כ מחויב בדבר וכן מוכח בהדיא בחידושי הרא"ה לברכות ובריטב"א ר"ה כ"ט ובשיטה מקובצת ברכות דף מ"ח ע"ש. מ"ב קצז ד

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שם

¹⁰² מ"ב שם צה

¹⁰³ שו"ע ונו"כ שם ורענ ד

¹⁰⁴ כ"כ ברמ"א שם וכ"כ בשו"ע הרב שם וקסז כג

¹⁰⁵ הגרע"א כתב להסתפק, במי שעדיין לא קבל עליו שבת ואינו רוצה לקבל עליו שבת עכשיו, אם יכול לקדש לאחר להוציא ידי חובתו, די"ל דכיון שלא קיבל שבת והוא חול אצלו, הרי הוא כאינו מחויב בדבר שאינו יכול להוציא אחרים ידי חובתו, או דהכא עדיף, כיון שבידו להביא עצמו לידי חיוב, דבידו לקבל על עצמו שבת, ונשאר בצ"ע לדינא. ובמנחת שלמה (ח"א סי' ג), ושש"כ (פנ"א סי"ח) ובשלחן שלמה (אות ט) הגרש"ז א זצ"ל כתב, דבשעת הדחק, כגון המקדש בבית החולים לחולים, ורוצה לנסוע לביתו לפני כניסת השבת,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

סעודה, כיון שלהשומעים היוצאים ידי חובתן הוא מקום סעודה, ומכל מקום כיון שהוא אינו יוצא ידי חובתו בקידוש זה, וכן אם כבר קידש לעצמו במקום סעודתו כיון שהוא אינו צריך לקידוש זה אין לו לקדש לאחרים לכתחלה, אלא אם כן הם אינם יודעים לקדש בעצמם¹⁰⁶.

דף לט:

ט. התם שיש בידם למחות ולא מיחו

עוד התבארשם ובמבכת שבת דף נד: שהיב¹⁰⁷ אדם למחות בעוברי עבירה, שנאמר (ויקרא יט פסוק יז) הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא וְכָל מִי שְׁאִינוּ מוֹחָה, ובידו למחות, נתפס באותו עון. ונאמר (שם כו פסוק לו) וְשָׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו אִישׁ בְּעוֹן אָחִיו מִלִּמַּד שְׂכוּלָן עֲרֵבִים זֶה בְּזֶה כִּשְׁהִיָּה בִידם לִמְחוֹת וְלֹא מִיחוּ¹⁰⁸.

ומכל מקום אין אדם חייב להוציא ממונו על זה. ולכן נהגו להקל מלמחות בעוברי עבירה, שיש לחוש שיהיו עומדין על גופנו ומאודנו.¹⁰⁹

מכאן שהחובה על כל אחד ואחד, מי שיראת ד' נגע בלבבו, להוכיח ולהזהיר על קיום המצוות¹¹⁰ והימנעות מעבירות, כל אחד לפי מתיקות לשונו ולפי יכולתו בצורה הנעימה והמתקבלת, כי בודאי יהיו נתבעים מדוע לא הוכיחו

אפשר להקל בזה, ובלבד שיעשה כן רק באופן אקראי ולא ינהג כן מנהג קבוע, ועדיף טפי אם אפשר, שיקבל עליו שבת ויקדש לאחרים, ואח"כ יחזור לביתו ע"י גוי.

¹⁰⁶ דאם יודעים לקדש בעצמם אינו יכול להוציאם בקידוש שלו אם אינו יוצא אז בעצמו בהקידוש והפר"ח בסימן תקפ"ה חולק וס"ל דבכל גווני יוכל להוציאם ובספר ארצות החיים סימן ה' מסיק ג"כ דמדינא יכול להוציא בכל גווני אך לכתחלה המצוה שיקדש בעצמו כיון שהוא בקי וגם חבירו המוציא אינו יוצא עתה בהקידוש. מ"ב שם כ

¹⁰⁷ רמ"א יו"ד שלד מח

¹⁰⁸ כמבואר כאן

¹⁰⁹ גדולה מזה כתוב בדרישה בשם מהרמ"ץ דמהר"מ כתב דבזמן הזה שהנדיין מקולקלין אין מנדין כל מי שראוי לנדות אף בעבירות גדולות דאפילו בשורת הדין לא החמירו חכמים פן ימנענו מלעשות תשובה כל שכן שבדורינו שנבלים מביישים את האדם על ככה ולפעמים אין האדם מושל ברוחו ויבא לידי שפיכות דמים. מ"ז שם כג

¹¹⁰ עיין חפץ חיים אגרות ומאמרים סי' י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

אותם. ומי שאינו עושה כן נתפס על עונם. וד' יזכנו לשוב בתשובה שלמה ונזכה לישועות ונחמות.

וכשיודעין שהוא אסור¹¹¹ ועוברין במזיד צריך להוכיחם, אף כשברור לו שלא יקבלום ונהי דמי שאינו מוכיח אינו נענש עבור הטאם כיון שברור לו שלא יקבלום מ"מ מצוה להוכיחם. ונצטוינו עוד¹¹² ללמדו תוכחת מוסר, במה שנאמר (שם) וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא¹¹³, שיהיה עליך אשם כאשר יחטא ולא הוכחת אותו, שלא תקבל אתה עונש בחטא שלו ואחרי כן צוה שתאהוב אותו והנה השונא את רעהו עובר בלאו, והאזהב לו מקיים עשה.

וכן נצטוינו¹¹⁴ בזה שלא נימנע מלהוכיח מחמת חשש שמא ישנאנו מקבל התוכחה¹¹⁵, ולזה אמר וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא פירוש שלא יחשדם בחטא זה של שנאה אלא יחזיקם בכשרות, ואמר לשון יחיד, לשלול החשד אפילו מיחיד שיחזיק כל איש ישראל שלא ישנאו בשער מוכיח, ובזה יוכיח ויחזור ויוכיח עד שיקבלו מוסרו.

י. אמר רב כפירת טענה שתי כסף

כבר התבאר במסכת ב"מ דף נה. ובקידושין דף יא: ולעיל דף לח: שכתוב בפרשת¹¹⁶ מורה במקצת (שמות כב פסוק ו) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף או

¹¹¹ מ"ב תקח ה

¹¹² רמב"ן עה"ת שם

¹¹³ וכל' הרמב"ן שם "מצוה אחרת" וכו' "ולזה יטה לשון אונקלוס שאמר, ולא תקבל על דיליה חובא" וכו' באור החיים שם "ואומרו ולא תשא עליו חטא – פירוש שלא ימנע ממנו התוכחות, שבוה ישאר במשא חטאו ולא ישוב אל ה', הא למדת שאם לא הוכיחו בטל עשה דהוכח, ולא תעשה של ולא תשא": וכן בכלי יקר שם "ולפי שנאמר ולא תשא עליו חטא מכלל שאם לא תוכיחו אז יהיה חטאו נשוא עליך וזה לפי שכל ישראל ערבים זה בעד זה, והמלוה לחבירו ונותן לו ערב בזמן שהערב רואה שהלוה מפזר ממונו הוא מוכיחו מיראת הערבות פן יצטרך לשלם בעבורו, כך הערבות של כל ישראל גורם התוכחה ואם אינו מקבלה אזי נקי הוא ממנו כי אין שורת הדין נותן שיסבול אחד בעד חבירו שאינו ברשותו, אך בדבר זה לבד נעשו ישראל ערבים שבזמן שיש בידו למחות ואינו מוחה אז דין הוא שיתפס בעבורו וישא עליו חטאו אם לא יוכיחו. משל משלו בזה במי שקודה בספינה תחתיו צעקו עליו כל אנשי הספינה מה זו אתה עושה, השיב להם הלא תחתני אני קודה אמרו לו אם יכנסו המים תחתך אז תטבע הספינה מכל וכל. כך אמר איוב לחביריו ואף אם אמנם שניתני אתי תלין משונגתי, (איוב י"ט ד') ומה השיבו לו חביריו אם יוסיף על חטאתו פשע בינינו יספוק. (שם ל"ד ל"ז) לכך נאמר ולא תשא עליו חטא"

¹¹⁴ אור החיים עה"ת שם

¹¹⁵ וז"ל שם "עוד ירצה, על דרך אומרים ז"ל (כתובות קה:) האי צורבא מרבנן דסנו ליה בני מאתיה משום דמוכח להו במילי דשמיא, ומעתה יאמר החכם למה לי קנאה, למה לי שנאה ותחרות, עם זרע ישראל, ואחדל מהוכיח, ואהיה אהוב ונחמד לכולן, לזה נתחכם ה' וקודם שציוהו להוכיח, צוה לבני ישראל שלא ישנאוהו, ואחר כך צוהו להוכיח, שהרי ישראל מוזהרים מה' לבל ישנאוהו"

¹¹⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ פח א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

כלים לשמור וגו', והאי כסף פירושו לפחות מעה כסף¹¹⁷, לפיכך אמרו חז"ל שאין כסף זה פחות ממעה, ומדהוקש כסף זה לכלים דכתיב כסף או כלים, אמרו חז"ל שהוא דומיא דכלים מה כלים שנים דמיעוט רבים שנים אף כסף האמור כאן ר"ל שנים, ונאמר (שם פסוק ה) אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה וּמִשְׁמַע כִּי הוּא זֶה שְׂיֹודֶה בְּדִבְרֵי מֶה שִׂיאֹמַר עֲלָיו זֶה הוּא שְׁנַתָּ לִי, ועל כרחך הוא לפחות דבר ששוה פרוטה¹¹⁸, ואז (שם פסוק ו) שְׁבַעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם.

לפיכך אמרו חז"ל¹¹⁹ שאין מודה מקצת הטענה¹²⁰ חייב לישבע עד שיוודה לפחות בפרוטה ותהיה הכפירה לפחות שני מעין כסף¹²¹, והיינו שאינו חייב שבועה מן התורה עד שיתבענו שני מעין ופרוטה והוא מודה בפרוטה וכופר בשני מעין, אבל אם תבעו שני מעין ופרוטה והוא מודה לו בשתי פרוטות, כיון שאין הכפירה שני מעין פטור משבועה, וכן אם הודה בחצי פרוטה לא מיקרי כי הוא זה ופטור משבועה אף על פי שהכפירה היא שני מעין, כיון שאין בהודאה פרוטה.

ובכל מקום¹²² שאמרה תורה כסף לאו דוקא כסף ממש אלא הוא הדין שוה כסף, כדאמרינן בעלמא לרבות שוה כסף בכסף, והוא בנין אב לכל התורה, לפיכך הכא נמי אם לא תבעו כסף דוקא אלא מיני פירות או סחורות והודה לו מקצת שמין הכפירה וההודאה, אם יש בכפירה שני מעין ובהודאה פרוטה אחת חייב.

¹¹⁷ שאי אתה מוצא כסף מוזכר בתורה פחות ממעה שהוא גרה כדמרתגמינן [שם ל, יג] עשרים גרה עשרים מעין, לבוש שם. ברמב"ם (פ"ג מטו"נ ה"ב) משמע כפי מה שכתב המ"מ דהכל מדבריהם ואסמכוהו אקרא, אורים א.

¹¹⁸ דפחות מפרוטה קיימא לן הלכה למשה מסיני דמן התורה לא נחשב לכלום, ואינו נופל לומר עליו כי הוא זה שהרי אינו כלום

¹¹⁹ ברמב"ם (פ"ג מטו"נ ה"ב) משמע כפי מה שכתב המ"מ דהכל מדבריהם ואסמכוהו אקרא, ועיין תומים (סק"א)

¹²⁰ והיכא דכופר הכל ועדים מעידים שחייב לו פרוטה נראה דבעינן נמי כפירת שתי מעין, כיון דהא דהעדאת עדים חייב שבועה דאורייתא ילפינן בפ"ק דמציעא (ג, א) משום דלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים א"כ כי היכא דבהודאת פיו בעינן שתי כסף הוא הדין בהעדאת עדים. שער משפט א שם עיי"ש

¹²¹ ועיין תומים פת א שסבירא ליה לרמב"ם דבאמת מהתורה נשבעין על ב' פרוטות דקרוי כסף כמו בקדושי אשה, רק חז"ל ראו שלא לפסוק שבועה דאורייתא בכסף מעט, ותקנו שיהיה שני מעין דוקא, וכמו שכתב רש"י גם כן שם בסלקא דעתך (ד"ה והתנן שבועת הדיינין), דהתורה מסרה לחכמים והם באומד הדעת עשו כך, וזה פשוט. וזהו כוונתו שמה שהצריכו להיות כפירה טענות ב' כסף, הוא מדבריהם, הכוונה דמהתורה סגי בב' פרוטות, רק חז"ל עשו שיהיה שני מעין ותקנו מעות מדינה ולא של צורי, והוא פשוט ונכון.

¹²² שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

שיעור הפרוטה משקל חצי שעורה¹²³ של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שני מעין משקל ל"ב שעורים כסף נקי. שהוא 1.6 גרם¹²⁴ כסף צרוף¹²⁵.

ומכך שפרטה¹²⁶ התורה כלים בפני עצמן והוציאם מכלל כסף ושוה כסף, שמע מינה שבכלים לא בעינן דוקא הודאה פרוטה והכפירה ב' מעין, אלא בתביעת הכלים אפילו הודאה והכפירה בכל שהוא חייב, ואפילו היו עשרה מחטין בפרוטה¹²⁷, תבעו שנים והודה לו באחת מהם, חייב. וי"א¹²⁸ שצריך שיהא בכל אחד לפחות שוה פרוטה, דבפחות מזה לא מחשב ממון וצריך שיהיה הכלי שהודה או שכפר על כל פנים שוה פרוטה¹²⁹.

יא. טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב

כבר התבאר במסכת כתובות דף קח: שהתובע את¹³⁰ חבירו שני דברים, כגון חטין ושעורין והודה לו באחד מהן, הרי זו הודאה ממין הטענה וחייב לתת לו מה שהודה לו ונשבע שבועת התורה¹³¹ של מודה במקצת על השאר, שהרי הודה לו מקצת טענתו.

¹²³ שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1/5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

¹²⁴ לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין 2.44 ועד 3.26 ג' נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג'.

¹²⁵ חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז ד"ה גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' בלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

¹²⁶ שו"ע ונו"כ שם ג

¹²⁷ דעת רב האי משפטי השבועות שער א' ח"א, ורמב"ם פ"ג ממוען ה"ה

¹²⁸ הרא"ש שבועות פ"ו סי' ד ובמור, בסמ"ע ה. וכן דעת הרמב"ן [שם ל"ט ע"ב ד"ה ה"ג], וכן כתבו התוספות בשבועות [ל"ט ע"ב ד"ה מה] ובקדושין דף י"א ע"ב [ד"ה והרי] בשם ר"י. ש"ך שם ב

¹²⁹ ש"ך ג

¹³⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ פח יב

¹³¹ סמ"ע שם כא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

אבל אם תבעו חטין והודה לו בשעורין אינו ממין הטענה, ונחלקו הפוסקים האם פטור לגמרי והאם פטור מדין מחילה, או הודאת בעל דין והתבאר לעיל דף לח:

יב. ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור ... כולו מתני' שזה וליטרא זהב שאני

כבר התבאר לעיל דף לח: שמדכתיב (שמות כב ח) אִשֶּׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה, תרי מיעוטי¹³², הוא וזה, משמע דוקא, כלומר אינו חייב שבועה אלא כשיטעון כך כמו שהוא משמעות הפרשה, דהיינו שזה טוענו שנתן לו לשמור או בהלוואה כסף או כלים, והוא משיבו על טענתו בהודאת מקצתה ואומר דבר זה מן הטענה הוא מה שנתת לי והשאר לא נתת לי, והיינו שההודאה היא ממין הטענה, לפיכך אמרו ז"ל שאין מודה מקצת הטענה חייב לישיבע עד שיודה ממין הטענה.

לפיכך אם לא¹³³ תבעו בדבר מסויים אלא אמר לו שזה מנה יש לי בידך, מכל מה שיודה לו חשוב שפיר ממין הטענה, שכל דבר הוא בכלל שזה כסף.

אבל אם תבעו מנה מדבר מסויים והודה לו בשזה חצי מנה, לא חשיב הודאה ממין הטענה דשזה לאו דבר מסויים, וכיון שטוען דבר מסויים בדוקא אית לי גבך וזה אומר בשזה כך אית לך גבאי, כך אמר אין לך בידי כלום בדוקא, אלא אני חייב זה שאתה אומר או שוויו ואתן לך, והו"ל מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו לפיכך פטור.

ומשום כך תבעו דינר¹³⁴ כסף אתה חייב לי או דינר זהב אתה חייב לי, הרי זה כאילו תבעו שזה דינר כסף או שזה דינר זהב, שכן דרך האדם לשום כל דבר במטבע, וכל שיודה לו זה חשיב ממין הטענה וחייב¹³⁵.

¹³² שו"ע ונו"כ פח ז וסמ"ע דם י

¹³³ שו"ע ונו"כ שם ח

¹³⁴ שו"ע ונו"כ שם ט

¹³⁵ תימת הראשונים (שבועות למ, ב) משמע דלא שיילינן ליה להתובע לברר טענתו אם שזה קטעין או דוקא קטעין. ובאמת טעמא בעי דלמה לא מצרכינן להתובע לברר טענתו דאולי דוקא טעין ויפטר הנתבע משבועה. ואפשר לומר דלענין שבועה אף דשיילינן להתובע אח"כ ואמר דכוונתו היתה לדוקא מ"מ חייב הנתבע שבועה דאורייתא, כיון דבשעה שהודה הנתבע במקצת מיחשב הודאה ממין הטענה כיון דמסתמא שזה קטעין אף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

ודוקא כשתבעו במטבע היוצא בהוצאה בכך אנו אומרים שזה דינר קאמר, שכן אדם עשוי לשום כל דבר במטבע היוצא, אבל אם תבעו ליטרא זהב או מטבע שנפסל ואינו יוצא בהוצאה, לא חשיב כאילו תבעו שזה. וכן אם תבעו דינר זהב זהב רצה לומר דינר זהב טבוע יש לי בידך, אף על פי שיוצא בהוצאה לא חשיב כאילו תבעו שזה דינר אלא דינר דוקא, שאין אדם עשוי לשום שאר דברים בדינר זהב זהב, ואפילו הודה במטבע של חצי דינר לא חשיב ממין הטענה ופטור.

דאח"כ נתברר שכוונתו היתה לדוקא ולא הוי הודאה ממין הטענה מ"מ אזלינן בתר הודאתו שהשיב למענת התובע. שער משפט שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

